

מדע המדינה

הוראות

א. משך הבחינה : שעתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון
פרק שני
(שמונה פריטים $\times 12.5$ נקודות) — 100 נקודות
סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין.

ד. הוראות מיוחדות : ענו בתמצות ובבהירות.
בתשובתכם השתמשו במושגים שלמדתם.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות פרק ראשון

יש לענות על שמונה פריטים בסך הכול מתוך הפרק הראשון והשני (בסך הכול – 100 נקודות לשני הפרקים).
ענו על סעיפים מתוך פרק זה, לבחירתכם (לכל פריט בפרק זה – 12.5 נקודות).

1. בבחירות לרשויות המקומיות בשנת 2024 נרשמה ירידה ניכרת באחוז ההצבעה, כאשר שיעור ההצבעה הכללי עמד על 49% בסיבוב הראשון. 51% מבעלי זכות ההצבעה לא מימשו את זכותם. חלק מהמועמדים היו אנשי עסקים, שניצלו את יכולותיהם בניהול פיננסי והשקעות כנקודות חוזקה ליכולתם לנהל את השלטון המקומי.
 - א) הציגו ארבע שכבות של השתתפות פוליטית. הדגישו שתיים מן השכבות שהצגתם באמצעות הפתיח. בתשובתכם הסתמכו על המאמר "האדם הפוליטי" מאת רוברט דאל.
 - ב) הסבירו מהי עמדתו של אפלטון כלפי השתתפות אנשי עסקים בבחירות לרשויות המקומיות.
2. בעקבות המלחמה עם אוקראינה, הרשויות ברוסיה רתמו את הטכנולוגיה הדיגיטלית למעקב אחרי האזרחים, במטרה להפיץ תעמולה, להטיל צנזורה על התבטאויות שאינן לרוחה, ולאתר מתנגדים כדי להענישם. פעילי זכויות אדם חוששים מן ההתרחבות של "משטר הענישה הדיגיטלי" גם לתחומים נוספים בחיי המדינה.
 - א) הציגו שתי דרכים שבאמצעותן פועלת הממשלה לשלוט באזרחים. הדגישו אחת מן הדרכים באמצעות הפתיח. בתשובתכם הסתמכו על המאמר "קווי האופי הכלליים של הדיקטטורה הטוטליטרית" מאת קרל פרידריך וובינגייב בז'יז'ינסקי.
 - ב) מהי עמדתו של הובס בנוגע למלחמה?
3. בהתאם לתכנית ההזנה הלאומית של משרד החינוך, המשרד מספק ארוחה בריאה לתלמידי בית הספר היסודי הלומדים יום לימודים ארוך. הארוחה כוללת רכיבים בריאים ומאוזנים שמטרתם לקדם איכות חיים טובה יותר. גופים שזכו במכרזים הם אלה שמספקים את הארוחות. על פי החוק, הרשות המקומית רשאית לחייב את ההורים להשתתף בעלות הארוחה בסכום של עד 7 שקלים לכל היותר. כמו כן, כחלק מאחריות החברה והמדינה כלפי הפרט, יכולה הרשות לפטור את הורים מן התשלום אם אין ביכולתם לעמוד בו.
 - א) כיצד, על פי הגל, נוצרה מדינה? ומהו תפקידה של מדינה? בתשובתכם הסתמכו על הפתיח.
 - ב) הציגו את שלושת מעגלי ההשתייכות על פי אריסטו. כיצד אחד מן המעגלים בא לידי הביטוי בפתיח?
4. בעקבות מהומות אלימות שפרצו בדרום תל אביב בין מהגרים בלתי חוקיים לבין תושבים מקומיים, נאלצה המשטרה להתערב, לפזר את העימותים ולעצור כ-50 מהגרים בלתי חוקיים, במטרה לחייבם לעזוב את המדינה.
 - א) הציגו שתי קבוצות שעלולות לא לציית לחוק. בתשובתכם הסתמכו על המאמר "מקור הציות" מאת רוברט מקאיבר.
 - ב) כיצד מקיאווולי היה מתייחס אל מדיניות המשטרה במקרה המעצר המוזכר בפתיח?

פרק שני

יש לענות על שמונה פריטים בסך הכול מתוך הפרק הראשון והשני (בסך הכול – 100 נקודות לשני הפרקים).
ענו על סעיפים או שאלות מתוך פרק זה (לכל פריט בפרק זה – 12.5 נקודות).

5. כיצד תורמות קבוצות האינטרס להגדלת ההשתתפות הפוליטית?
בתשובתכם הסתמכו על המאמר "קבוצות אינטרס בישראל" מאת יעל ישי.
6. המחסור החמור בעובדים בתחום קטיף הירקות הביא בעלי קרקעות להימנע משתילת ירקות חדשים. מצב זה גרם לבעלי השדות לתמוך ברעיון של יבוא ירקות ממדינות כמו ירדן וטורקיה. צעד זה עורר התנגדות מצד בעלי רשתות השיווק, שטענו כי לא ימכרו ירקות ברשתות המזון שבבעלותם בשל עמדתה של טורקיה במלחמה.
מהו הרצון הכללי ומהו רצון הכול?
כיצד אחד מן הרצונות בא לידי הביטוי בפתיח?
7. ההגירה הבלתי חוקית היא תופעה עולמית. בקרב אוכלוסייה מקומית יש מתנגדים לשילוב מהגרים. לטענת המתנגדים, קבוצות מהגרים אלימות ופוגעות בביטחון האזרחים המקומיים. לכן, המתנגדים דורשים לגרש את המהגרים הבלתי חוקיים או לכלוא אותן.
הציגו שתי דרכי פעולה אפשריות של קבוצות המהגרים.
הדגימו אחת מן הדרכים באמצעות הפתיח.
8. בעשור האחרון, אתרים קדושים במדינות דמוקרטיות הותקפו על ידי ארגוני טרור. אנשי הארגון ירו על מתפללים בזמן תפילה, והאירועים הסתיימו באופן טרגי. מנהיגי ארגוני הטרור הצהירו כי מטרתם היא להנחיל את ערכיהם לכלל האוכלוסייה.
הציגו אחד ממאפייני התנועות הפונדמנטליסטיות, והסבירו כיצד מאפיין זה בא לידי הביטוי בפתיח.
9. משרד התחבורה העביר לאחרונה את הסמכות לערוך מבחן נהיגה מעשי (הטסט) לחברות פרטיות. השינוי יאפשר לתלמידים לגשת למבחן בתוך שלושה ימים מסיום הלימודים. בנוסף, הותקנו מצלמות ומיקרופונים ברכבים לצורך הקלטת המבחנים והעברת ההקלטות לבוחנים ולנבחנים שנכשלו.
הציגו שני מאפיינים של המדינה המודרנית.
הציגו אחת מן התכונות שלא מתממשת במהלך העברת מבחני הנהיגה לחברות פרטיות.
בתשובתכם הסתמכו על המאמר "תכונות יסוד של המדינה המודרנית" מאת שמואל נח אייזנשטדט.
10. הציגו את עמדתו של הובס ושל לוק בנוגע לאמנה החברתית והמצב הפוליטי.

11. כדי להתמודד עם מקרי אלימות בחברה הערבית, הציעו חלק מחברי הכנסת כי המשטרה תדריך ותפקח על המשמר האזרחי הפועל בשיתוף הפעולה עם המשטרה כדי לשאת באחריות ולהגן על החיים. מהן הזכויות הטבעיות על פי ג'ון לוק? הציגו זכות אחת באמצעות הפתיח.
12. מהי דמוקרטיה יציבה?
כיצד מבחן האפקטיביות (היעילות) בא לידי ביטוי בדמוקרטיה יציבה?
בתשובתכם הסתמכו על המאמר "דמוקרטיות יציבות ולא יציבות" מאת בנימין נויברגר.
13. כיצד מתבטא ערך הדמוקרטיה בתהליך הבחירות לכנסת?
14. בבחירות לרשויות המקומיות, רבים מן המועמדים מסתמכים על סקרים כדי לזהות את הגורמים המעודדים אזרחים אדישים להצביע. כדי לשפר את רמת החיים של התושבים, הציעו המועמדים סוגיות הנוגעות לקבוצות אוכלוסייה שונות בהתאם לצרכיהן. הציגו שתי תכונות של הדמוקרטיה. הסבירו כיצד אחת מן התכונות באה לידי הביטוי בפתיחה. בתשובתכם הסתמכו על המאמר "הדמוקרטיה – עקרונות ומאפיינים" מאת יורם פרי.
15. כדי לחזק את השכונות וההסכמה בין קבוצות אוכלוסייה, משרד החינוך מקדם מפגשים בין קבוצות אוכלוסייה שונות. מהי סובלנות פוליטית וכיצד היא באה לידי הביטוי במהלך של משרד החינוך המתואר בפתיח?
16. מהי אמנה חברתית על פי רוסו?

בהצלחה!